

HUQUQIY TARBIYA VA SHAXSNING IJTIMOYILASHUVI JARAYONI

Qodirqulova Nozima Akbar qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi 1-kurs talabasi

Tel.: +998 95 064 06 07; e-mail: hasanabdurahimov302@gmail.com

Abdurahmonov Akbar

Ilmiy rahbar: Jizzax davlat pedagogika universiteti,

Ijtimoiy fanlar pedagogikasi oliy maktabi

Falsafa doktori (PhD), dotsent

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20791579>**Annotatsiya.**

Ushbu maqolada huquqiy tarbiya va shaxsning ijtimoiylashuvi jarayoni o'rtasidagi uzviy aloqadorlik nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil etiladi. Mualliflar huquqiy tarbiyani shaxs ijtimoiylashuvining tarkibiy qismi sifatida talqin qilib, uning huquqiy ong, huquqiy madaniyat va qonunga itoatkor xulq-atvorni shakllantirishdagi o'rnini ochib beradi. Tadqiqotda oila, ta'lim muassasalari, mahalla va ommaviy axborot vositalarining huquqiy ijtimoiylashuvdagi vazifalari ko'rsatib o'tiladi. Tahlil natijalari huquqiy tarbiyaning izchil, bosqichli va integratsiyalashgan tizimi shaxsning huquqiy faolligini oshirib, huquqiy nigilizmni kamaytirishini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: huquqiy tarbiya, ijtimoiylashuv, huquqiy ong, huquqiy madaniyat, shaxs, qadriyatlar, huquqiy nigilizm, sotsializatsiya, ta'lim, huquqiy faollik.

Аннотация.

В статье теоретически и практически анализируется органическая взаимосвязь между правовым воспитанием и процессом социализации личности. Авторы трактуют правовое воспитание как составную часть социализации личности и раскрывают его роль в формировании правового сознания, правовой культуры и законопослушного поведения. В исследовании рассматриваются функции семьи, образовательных учреждений, махалли и средств массовой информации в правовой социализации. Результаты анализа подтверждают, что последовательная, поэтапная и интегрированная система правового воспитания повышает правовую активность личности и снижает уровень правового нигилизма.

Ключевые слова: правовое воспитание, социализация, правовое сознание, правовая культура, личность, ценности, правовой нигилизм, образование, правовая активность.

Annotation.

This article provides a theoretical and practical analysis of the organic relationship between legal education and the process of individual socialization. The authors interpret legal education as a structural component of personal socialization and reveal its role in shaping legal consciousness, legal culture and law-abiding behaviour. The study examines the functions of the family, educational institutions, the mahalla community and the mass media in legal socialization. The findings confirm that a consistent, stage-based and integrated system of legal education increases the legal activity of the individual and reduces legal nihilism.

Keywords: legal education, socialization, legal consciousness, legal culture, personality, values, legal nihilism, education, legal activity.

Zamonaviy huquqiy davlat va fuqarolik jamiyatini barpo etish vazifasi shaxsning huquqiy madaniyatini yuksaltirish, uning huquqiy ongini boyitish hamda qonun ustuvorligiga sodiq fuqaroni voyaga yetkazish bilan bevosita bog'liqdir. Bugungi globallashuv sharoitida huquqiy munosabatlar tobora murakkablashib, har bir fuqarodan o'z huquq va majburiyatlarini chuqur anglashni, ijtimoiy hayotda mas'uliyat bilan ishtirok etishni talab qilmoqda. Shu bois huquqiy tarbiya nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy-huquqiy ahamiyatga ega bo'lgan strategik yo'nalishga aylandi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida inson huquq va erkinliklari oliy qadriyat sifatida e'tirof etilgan¹. Mazkur konstitutsiyaviy tamoyil amalda ro'yobga chiqishi uchun fuqarolarning ushbu qadriyatlarni nafaqat bilishi, balki ularni o'z hayotiy e'tiqodiga aylantirishi zarur. Aynan shu vazifani huquqiy tarbiya bajaradi, chunki u shaxsda huquqqa nisbatan ijobiy munosabat, huquqiy bilim va qonunga itoatkorlik ko'nikmalarini izchil shakllantiradi.

Shaxsning ijtimoiylashuvi — bu individning jamiyat tomonidan ishlab chiqilgan ijtimoiy normalar, qadriyatlar va xulq-atvor namunalarini o'zlashtirib, ijtimoiy munosabatlar subyektiga aylanish jarayonidir. Huquqiy tarbiya esa ushbu keng jarayonning huquq sohasiga taalluqli, alohida ahamiyatga ega bo'lgan tarkibiy qismidir. Boshqacha aytganda, huquqiy ijtimoiylashuv shaxsning huquqiy voqelikka kirib borishi, huquqiy madaniyat namunalarini qabul qilishi va huquqiy tajriba to'plashi orqali kechadi.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, jamiyatda huquqiy nigilizm va huquqiy savodsizlik ko'rinishlari hanuz uchrab turibdi. Yoshlar ongida huquqqa nisbatan barqaror ijobiy munosabatni shakllantirmasdan turib, barqaror huquqiy

¹O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2023-yil tahriri). – Toshkent: Adolat, 2023. – 18-modda.

tartibotni ta'minlash mushkul. Mazkur maqolaning maqsadi — huquqiy tarbiya va shaxs ijtimoiylashuvi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ilmiy asoslash, ularning umumiy mexanizmlarini aniqlash hamda samarali huquqiy ijtimoiylashuv tizimini takomillashtirishga doir takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot maqsadidan kelib chiqib quyidagi vazifalar belgilandi: huquqiy tarbiya va ijtimoiylashuv tushunchalarining ilmiy mazmunini ochib berish; ushbu ikki jarayonning o'zaro aloqadorlik mexanizmlarini aniqlash; huquqiy ijtimoiylashuv bosqichlari va institutlarini tasniflash; hamda huquqiy madaniyatni yuksaltirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish. Tadqiqotning obyekti shaxsning huquqiy ijtimoiylashuvi jarayoni, predmeti esa huquqiy tarbiyaning ushbu jarayondagi o'rni va vazifalaridir. Mavzuning nazariy ahamiyati huquqiy tarbiyani yaxlit ijtimoiy hodisa sifatida talqin qilishda, amaliy ahamiyati esa olingan natijalardan ta'lim va tarbiya amaliyotida foydalanish imkoniyatida namoyon bo'ladi.

Adabiyotlar tahlili

Huquqiy tarbiya va ijtimoiylashuv muammosi falsafa, huquq nazariyasi, pedagogika, sotsiologiya va psixologiya fanlari kesishmasida turadigan ko'pqirrali mavzu bo'lib, uni o'rganishga ko'plab olimlar e'tibor qaratgan. Klassik sotsiologiyada ijtimoiylashuv g'oyasini ilmiy asoslagan É. Dyurkgeym ta'lim va tarbiyani jamiyat birdamligini ta'minlovchi asosiy mexanizm sifatida talqin qilgan². Uning fikricha, individ jamiyat normalarini ichki e'tiqodga aylantirgandagina to'laqonli ijtimoiy subyektga aylanadi.

Ijtimoiy o'rganish nazariyasi doirasida A. Bandura xulq-atvor namunasini kuzatish va taqlid orqali o'zlashtirilishini ko'rsatib bergan³. Bu yondashuv huquqiy tarbiyaga tatbiq etilganda, voyaga yetayotgan shaxs atrofida gilarining huquqiy xulq-atvorini namuna sifatida qabul qilishi va o'zlashtirilishini tushuntiradi. L.S. Vygotskiy esa shaxs rivojlanishida ijtimoiy muhit va madaniy vositalarning yetakchi rolini ta'kidlab, oliy psixik funksiyalar ijtimoiy hamkorlik mahsuli ekanini asoslagan⁴.

Huquq nazariyasi sohasida huquqiy ong, huquqiy madaniyat va huquqiy tarbiya tushunchalari batafsil ishlab chiqilgan. A.X. Saidov o'z asarlarida huquqiy madaniyatni jamiyat huquqiy taraqqiyotining ko'rsatkichi sifatida tavsiflab, uni

²Durkheim É. Ta'lim va sotsiologiya / rus tilidan tarjima. – Moskva: Direkt-Media, 2020. – B. 41–47.

³Bandura A. Ijtimoiy o'rganish nazariyasi. – Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1977. – P. 22–29.

⁴Vygotskiy L.S. Yuqori psixik funksiyalarning rivojlanishi. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – B. 88.

shakllantirishda huquqiy ta'lim va tarbiyaning ahamiyatini alohida qayd etadi⁵. Mahalliy va xorijiy tadqiqotlarda huquqiy madaniyat shaxsning huquqiy bilim, huquqiy e'tiqod va huquqiy faollik birligi sifatida talqin qilinadi⁶.

Mavjud manbalarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ko'pchilik tadqiqotlar huquqiy tarbiyani yoki sof pedagogik jarayon sifatida, yoki huquqshunoslikning tor sohasi sifatida o'rganishga moyil. Biroq huquqiy tarbiyani shaxs ijtimoiylashuvining yaxlit tizimi kontekstida, uning bosqichlari va institutlari bilan birgalikda kompleks tahlil qiluvchi ishlar nisbatan kam. Aynan shu jihat ushbu tadqiqot uchun ilmiy bo'shliqni belgilab beradi va muammoni integratsion yondashuv asosida o'rganish zaruratini ko'rsatadi.

Pedagogika fanida huquqiy tarbiya umumiy tarbiya tizimining axloqiy, ma'naviy va fuqarolik tarbiyasi bilan uzviy bog'liq yo'nalishi sifatida talqin etiladi. Tadqiqotchilar huquqiy tarbiyaning maqsadi — shaxsda huquqiy bilim, huquqiy hissiyot va huquqiy irodaning birligini shakllantirish ekanini ta'kidlaydi. Xorijiy adabiyotlarda «legal socialization» tushunchasi ostida individning huquq, qonun va adolatga oid tasavvurlari yosh davrlari bo'yicha bosqichma-bosqich rivojlanishi o'rganiladi. Bunda huquqqa itoatning ichki, axloqiy motivatsiyasi tashqi, jazoga asoslangan motivatsiyadan ustun qo'yiladi.

Mahalliy ilmiy maktabda huquqiy madaniyat va huquqiy ong masalalari U. Tojixonov, A.X. Saidov, O. Husanov kabi olimlar tomonidan chuqur ishlab chiqilgan. Ularning yondashuvida milliy qadriyatlar, mahalla instituti va ma'naviy tarbiya huquqiy ijtimoiylashuvning o'ziga xos omillari sifatida e'tirof etiladi. Shu bilan birga, psixologiya fanida V. Karimova kabi tadqiqotchilar shaxs ijtimoiylashuvini yosh davrlari psixologiyasi nuqtai nazaridan tahlil qilib, o'smirlik davri huquqiy qarashlar shakllanishidagi sezgir bosqich ekanini asoslaydi. Mazkur xilma-xil yondashuvlarni umumlashtirish ushbu maqolada integratsion nazariy asosni yaratishga xizmat qildi.

Adabiyotlar tahlili shuni ham ko'rsatadiki, huquqiy tarbiya tushunchasi tor va keng ma'noda talqin qilinishi mumkin. Tor ma'noda u maxsus tashkil etilgan, maqsadli pedagogik faoliyatni anglatadi. Keng ma'noda esa huquqiy tarbiya shaxsga ta'sir ko'rsatuvchi barcha ijtimoiy omillarning — oila, ta'lim, jamoa, davlat institutlari va madaniy muhitning — yig'indisini qamrab oladi. Ushbu maqolada huquqiy tarbiya aynan keng ma'noda, ijtimoiylashuv jarayoni bilan uzviy bog'liq hodisa sifatida tushuniladi. Bu esa muammoni yaxlit, tizimli tahlil

⁵Saidov A.X. Huquq nazariyasi: darslik. – Toshkent: Adolat, 2018. – B. 312.

⁶Huquqiy madaniyat – shaxsning huquqiy bilim, e'tiqod va xulq-atvori birligini ifodalovchi sifat ko'rsatkichidir.

qilish imkonini beradi va turli fanlar erishgan natijalarni yagona nazariy doirada birlashtiradi.

Metodologiya

Tadqiqot metodologiyasi sifatida kompleks va tizimli yondashuv tanlandi, bu esa huquqiy tarbiya va ijtimoiylashuv hodisalarini o'zaro bog'liq, yaxlit jarayon sifatida o'rganish imkonini berdi. Ishda nazariy hamda empirik metodlar uyg'unlikda qo'llanildi. Nazariy darajada ilmiy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar va konsepsiyalar tahlil qilindi, tushunchalar mazmuni aniqlashtirildi.

Tadqiqotda quyidagi umumilmiy metodlardan foydalanildi: tahlil va sintez — huquqiy tarbiya tarkibiy qismlarini ajratish va ularni yagona tizimga birlashtirish uchun; induksiya va deduksiya — alohida faktlardan umumiy qonuniyatlarga o'tish hamda nazariy qoidalarni amaliyotga tatbiq etish uchun; tarixiy-qiyosiy metod — huquqiy ijtimoiylashuv institutlarining shakllanishini bosqichma-bosqich kuzatish uchun. Shuningdek, tizimli-strukturaviy metod orqali huquqiy tarbiya institutlari (oilal, ta'lim, mahalla, OAV) o'rtasidagi funksional aloqalar o'rganildi.

Empirik bosqichda mualliflar tomonidan sotsiologik so'rov o'tkazildi. Anketa so'rovida turli ta'lim bosqichidagi 420 nafar respondent ishtirok etdi⁷. So'rov huquqiy bilim darajasini, huquqqa munosabatni va qonunga itoatkorlik motivatsiyasini aniqlashga qaratildi. Olingan ma'lumotlar statistik usulda qayta ishlanib, sifat tahlili bilan to'ldirildi. Normativ asos sifatida O'zbekiston Respublikasining yoshlarga oid qonunchiligi⁸ hamda xalqaro hujjatlar⁹ o'rganildi. Metodologik printsiplar obyektivlik, izchillik va tarixiylik tamoyillariga tayandi.

Tadqiqotda qo'llanilgan metodologik yondashuvning ustunligi shundaki, u nazariy umumlashtirishlarni empirik dalillar bilan asoslash imkonini berdi. Anketa savollari yopiq va ochiq turdagi savollarni o'z ichiga olib, respondentlarning ham bilim darajasini, ham huquqqa nisbatan qadriyatli munosabatini aniqlashga imkon yaratdi. Tahlil jarayonida olingan miqdoriy ko'rsatkichlar foizli taqsimot orqali umumlashtirildi, sifat tahlili esa respondentlar fikrlarining mazmunini chuqurroq ochishga xizmat qildi. Bunday aralash (miqdoriy va sifat) yondashuv tadqiqot natijalarining ishonchliligini oshirdi.

⁷Mualliflar tomonidan 2024-yilda o'tkazilgan anketa so'rovi natijalari (n = 420 respondent).

⁸O'zbekiston Respublikasining «Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida»gi Qonuni. – Toshkent, 2016. – 4-modda.

⁹BM Tning Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi (1989), 29-modda – ta'lim maqsadlari.

Natijalar va ularning tahlili

Tadqiqot natijalari huquqiy tarbiya va shaxs ijtimoiylashuvi o'rtasida ikki tomonlama, dialektik bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. Bir tomondan, huquqiy tarbiya ijtimoiylashuvning samarali kechishini ta'minlovchi vosita bo'lsa, ikkinchi tomondan, ijtimoiylashuv jarayonining o'zi huquqiy tarbiya uchun zarur ijtimoiy muhitni yaratadi. Bu ikki jarayon bir-birini taqozo etadi va o'zaro to'ldiradi.

Tahlil natijasida huquqiy ijtimoiylashuvning bir necha bosqichi aniqlandi. Birlamchi bosqich oilada kechadi: bola huquqiy xatti-harakatning dastlabki namunalarini, taqiq va ruxsat tushunchalarini, adolat hissini aynan oila muhitida o'zlashtiradi. Ikkilamchi bosqich ta'lim muassasalari bilan bog'liq bo'lib, bu yerda huquqiy bilimlar tizimli, ilmiy asosda beriladi. Uchinchi bosqich mustaqil ijtimoiy hayot bilan, ya'ni mehnat jamoasi, mahalla va keng ijtimoiy muhit bilan bog'liqdir.

So'rov natijalari huquqiy bilim darajasi bilan qonunga itoatkorlik motivatsiyasi o'rtasida ijobiy bog'liqlik borligini ko'rsatdi. Respondentlarning aksariyati huquqiy bilimni ishonchli manbadan olgan shaxslarda huquqqa nisbatan barqaror ijobiy munosabat shakllanishini tasdiqladi. Aksincha, huquqiy savodsizlik yoki noto'g'ri huquqiy axborot huquqiy nigilizm¹⁰ ko'rinishlarini kuchaytirishi qayd etildi. Quyidagi diagrammada huquqiy ijtimoiylashuv institutlarining ta'sir ulushi taqdim etilgan.

So'rov ma'lumotlariga ko'ra, respondentlar huquqiy qadriyatlar shakllanishida oila (33%), ta'lim muassasalari (28%), ommaviy axborot vositalari va internet (21%), mahalla va jamoatchilik (18%) ta'sirini eng muhim deb baholadi. Bu ko'rsatkichlar huquqiy tarbiya yagona institut emas, balki o'zaro uyg'unlashgan institutlar tizimi orqali samarali kechishini tasdiqlaydi. Quyidagi 1-jadvalda huquqiy ijtimoiylashuv institutlari va ularning asosiy vazifalari umumlashtirilgan.

1-jadval

Huquqiy ijtimoiylashuv institutlari va ularning vazifalari

Institut	Asosiy vazifasi	Ta'sir ulushi
Oila	Huquqiy xulq-atvorning dastlabki namunalari, adolat hissi	33%
Ta'lim muassasasi	Tizimli huquqiy bilim va ko'nikmalar berish	28%

¹⁰ Huquqiy nigilizm – huquq qadriyatlarini inkor etuvchi yoki ularga befarq qaraydigan ijtimoiy-psixologik holat

OAV internet	va Huquqiy axborot tarqatish, jamoatchilik fikrini shakllantirish	21%
Mahalla jamoatchilik	va Ijtimoiy nazorat, milliy qadriyatlarni uzatish	18%

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, har bir institut huquqiy ijtimoiylashuvda o'ziga xos, almashtirib bo'lmaydigan vazifani bajaradi. Oila birlamchi emotsional-axloqiy zamin yaratsa, ta'lim muassasasi huquqiy bilimni tizimlashtiradi, ommaviy axborot vositalari huquqiy axborot makonini kengaytiradi, mahalla esa ijtimoiy nazorat va qadriyatlarni avlod-dan-avlodga uzatish funksiyasini amalga oshiradi. Ushbu institutlar o'rtasidagi uyg'unlik buzilganda, huquqiy ijtimoiylashuv jarayonida nomutanosiblik yuzaga keladi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, huquqiy tarbiyaning eng samarali modeli — bu nazariy bilim berishni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtiruvchi, shaxsni huquqiy munosabatlarda faol ishtirokchiga aylantiruvchi modeldir. Faqatgina qonun matnlarini yodlatishga asoslangan rasmiy yondashuv huquqiy e'tiqodni shakllantirmaydi. Shaxs huquqni o'z manfaatlari va qadriyatlari bilan bog'liq deb his qilgandagina, huquqiy norma uning ichki e'tiqodiga aylanadi.

Bundan tashqari, tahlil huquqiy ijtimoiylashuv samaradorligi shaxsning yosh xususiyatlari bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatdi. O'smirlik va o'spirinlik davri huquqiy qarashlar shakllanishining eng sezgir bosqichi bo'lib, aynan shu davrda berilgan to'g'ri huquqiy ta'lim uzoq muddatli ijobiy natija beradi. Respondentlar orasida huquqbuzarlikka nisbatan muhosasiz munosabat bilan ularning huquqiy bilim darajasi o'rtasida bevosita bog'liqlik kuzatildi. Bu esa huquqiy tarbiyani erta yoshdan, izchil va yoshga mos shaklda olib borish zarurligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, raqamli muhitning kengayishi huquqiy ijtimoiylashuvga yangi imkoniyatlar bilan birga yangi xavf-xatarlarni ham olib kelayotgani, ishonchsiz axborot manbalari yoshlar ongiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligi aniqlandi.

Xulosa

O'tkazilgan tadqiqot huquqiy tarbiya va shaxsning ijtimoiylashuvi o'rtasida uzviy, o'zaro shartlangan aloqadorlik mavjudligini ilmiy asosladi. Huquqiy tarbiya shaxs ijtimoiylashuvining huquq sohasiga taalluqli, hal qiluvchi tarkibiy qismi bo'lib, u individning huquqiy ongi, huquqiy madaniyati va qonunga itoatkor xulq-atvorini izchil shakllantiradi. Ijtimoiylashuv esa huquqiy tarbiya samaradorligini ta'minlovchi tabiiy ijtimoiy zamin vazifasini bajaradi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, huquqiy ijtimoiylashuv bosqichli xususiyatga ega bo'lib, oila, ta'lim muassasalari, mahalla va ommaviy axborot vositalari uning asosiy institutlari hisoblanadi. Ushbu institutlarning uyg'un va izchil faoliyati shaxsning huquqiy faolligini oshiradi, huquqiy nigilizm darajasini esa sezilarli kamaytiradi. Aksincha, huquqiy tarbiya tizimidagi uzilishlar huquqiy savodsizlik va huquqqa befarqlikni kuchaytiradi.

Shu asosda quyidagi takliflar ilgari surildi: huquqiy tarbiyani uzluksiz ta'lim tizimining barcha bosqichlariga integratsiyalash; nazariy bilimni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtiruvchi interaktiv usullardan keng foydalanish; oila, ta'lim muassasasi va mahalla o'rtasida hamkorlikni mustahkamlash; ommaviy axborot vositalari hamda raqamli platformalarda ishonchli huquqiy kontentni kengaytirish. Mazkur chora-tadbirlarning kompleks amalga oshirilishi yuksak huquqiy madaniyatga ega, mas'uliyatli fuqaroni voyaga yetkazishga xizmat qiladi. Kelgusi tadqiqotlarda raqamlashtirish sharoitida huquqiy ijtimoiylashuvning yangi mexanizmlarini o'rganish istiqbolli yo'nalish sifatida belgilanadi.

Umumlashtirib aytganda, huquqiy tarbiya va shaxsning ijtimoiylashuvi yagona ijtimoiy-madaniy jarayonning ikki o'zaro bog'liq qirrasini tashkil etadi. Huquqiy tarbiyaning maqsadi shaxsni shunchaki qonunni biluvchi emas, balki uni hurmat qiluvchi, adolat g'oyasiga sodiq va o'z huquq-erkinliklarini qadrlay oladigan fuqaroga aylantirishdir. Bunday natijaga faqat barcha tarbiya institutlarining muvofiqlashtirilgan, izchil va inson qadr-qimmatini ulug'lovchi sa'y-harakatlari orqali erishish mumkin. Aynan shu yondashuv huquqiy davlat va kuchli fuqarolik jamiyatining mustahkam ijtimoiy poydevorini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2023-yil tahriri). – Toshkent: Adolat, 2023. – 64 b.
- 2.O'zbekiston Respublikasining «Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida»gi Qonuni. – Toshkent: Lex.uz, 2016.
- 3.Saidov A.X. Huquq nazariyasi: darslik. – Toshkent: Adolat, 2018. – 480 b.
- 4.Dyurkgeym É. Ta'lim va sotsiologiya / rus tilidan tarjima. – Moskva: Direkt-Media, 2020. – 168 b.
- 5.Bandura A. Social Learning Theory. – Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1977. – 247 p.
- 6.Vygotskiy L.S. Yuqori psixik funksiyalarning rivojlanishi. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 320 b.
- 7.Tojixonov U., Saidov A.X. Huquqiy madaniyat nazariyasi. – Toshkent: TDYuU, 2017. – 256 b.
- 8.Husanov O. Huquqiy ta'lim va tarbiya asoslari. – Toshkent: Fan, 2019. – 212 b.

SCIENCE AND INNOVATION IN THE EDUCATION SYSTEM

International scientific-online conference

- 9.BMTning Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi (1989). – Nyu-York, 1989.
10.Karimova V. Shaxs ijtimoiylashuvi psixologiyasi. – Toshkent: Universitet, 2021.
– 198 b

